

нашадливим, не боятися експериментувати, в будь-якому випадку для вчителя важливою є соціальна потреба появи нерозв'язаних проблем.

Для того, щоб позбавити вчителя певних проблем дієвими є різні види терапії, включаючи групову і індивідуальну. Хоча вчитель сам повинен пам'ятати, що тільки при його бажанні можна позбавитися неврозу. Переконавши вчителя не шукати тільки негатив, оскільки це впливає на його психоемоційний стан і здоров'я. Ефективними також для вчителя є курси самоменджементу, де він вчиться усвідомлювати, чому він хоче і що йому потрібно для того, щоб він був задоволений своєю професійною діяльністю.

Важливо для кожного вчителя актуальними будуть слова М.Монтеня, що „здоров'я - це цінність, яку не можна втратити, заради якої справді вартує не тільки не пошкодувати часу, сил і різних благ, але й здатися заради неї частинкою свого життя, бо без неї життя стає нестерпним і виснажливим” [3;12].

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильев Н.В. Здоровье и стресс. – М.Мир, 1991. – 212 с.
2. Лоуэн А. Предательство тела. – Екатеринбург, 1999. -224с.
3. Минченко А. Педагогический манифест // Учитель в школе и вдома, №5, 1990. – С.7-15.
4. Хорни К. Самоанализ. – М.: ЭКСМО-Пресс,2002. – 228 с.
5. Фрейд З. Введение в психоанализ. – М.: Прогресс-М,1998. – 375 с.

Л.І. КОТИК

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУСПІЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ДЕМОГРАФІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

У статті розкриті загальні тенденції змін демографічного потенціалу та зайнятості населення Львівської області в контексті трансформації суспільного здоров'я регіону. Увага акцентована на процесах народжуваності, смертності, міграції, формуванні структури зайнятості та оплати праці.

В статье раскрыты общие тенденции изменений демографического потенциала и занятости населения Львовской области в контексте трансформации общественного здоровья региона. Внимание уделено процессам рождаемости, смертности, миграции, формированию структуры занятости и оплаты труда.

General tendencies the changes in demographic potential and employment the population of Lviv region in the context of transformation the society health of region were opened in the article. The attention is stressed on the processes of birth-rate, death-rate, migration, forming the structure of employment and payment the labour.

На хвилі демократичних перетворень в Україні, проголошень засад побудови постіндустріального суспільства та впровадженнь загальноєвропейсь-ких стандартів якості життя нової актуальності набирають питання з проблем суспільного здоров'я регіону. Останнє відіграє двояку роль у державних трансформаційних метаморфозах. З однієї сторони його кількісні та якісні параметри виступають вагомою підмогою позитивного проведення трансформаційних перетворень економіки краю, а з другої, самі потреби суспільства, як детермінанта суспільного здоров'я, визначають способи та методи проведення трансформації, її темп, рамки, ритмічність тощо. Виходячи з цього, назрілим є дослідження демографічного потенціалу та зайнятості населення Львівщини, як складового елемента суспільного здоров'я регіону.

Станом на 1 січня 2004 р. на території Львівської області проживало 2598,3 тис. осіб, що на 5,4% більше від показника початку економічних реформ в Україні (1989 р. – 2747,7 тис. осіб) [4, с. 229]. Таке різке зростання загальної кількості населення за 14 років на 149,4 тис. осіб спричинене як природними факторами – старінням людності регіону й відповідно ростом загального показника смертності так і економічно-економічними проблемами перехідного періоду – економічною нестабільністю в області, що призвело до різкого спад народжуваності, скорочення загальної тривалості життя, гастербайтерські міграції у країни Західної Європи та Північної Америки.

У територіальному розрізі найбільша кількість населення припадає на м. Львів – 758,9 тис. осіб, Івано-Франківський та Пустомитівський райони – 122,9 та 110,8 тис. осіб відповідно. Найменше людей, серед міст області підпорядкування, проживає в Моршині – 6,4 тис. осіб, серед районів – в Перемишлянському – 45,7 тис. осіб. В цілому, міське населення станом на 1 січня 2004 р. складає 59,7%, від загальної людності області, сільське – 40,3% [4, с. 229].

Львівська область відзначається від'ємним природним приростом населення. У 2003 році він у цілому на території дослідження склав -3,8%, й змінювався від -2,0% для міських поселень до -6,3% для сільської місцевості. Детермінантом від'ємного приросту населення виступають спадаючі показники народжуваності, які в 2003 р. становили по регіону 9,6‰ (9,3‰ – міські поселення, 10,0‰ – сільські) та наростаючі тенденції смертності – 13,4‰ (11,3‰ та 16,3‰ відповідно) [4, с. 236].

У територіальному розрізі найменший природний приріст населення спостерігається в Перемишлянському районі – -8,6‰, а найбільший – в Яворівському – 0,6‰ та в м. Новий Розділ – 2,8‰. За величиною народжених виділяється Турківський район – 12,8‰, на противагу м. Трускавець – 7,9‰. В той же час найбільші показники смертності зафіксовані в 2003 році в Жидачівському і Перемишлянському районах – 17,5‰, найменші – в м. Новий Розділ – 7,0‰ [5, с. 253].

Загалом, від'ємний природний приріст, негативно впливає на суспільне здоров'я регіону, оскільки викликає під сумнів перспективність здійснення довготривалих інвестиційно-інноваційних проектів в

господарському комплексі Львівщини, запорукою втілення яких є людський капітал. З іншої сторони, він є виразником руйнівного змісту першого етапу трансформаційних перетворень, які породжують психоемоційну невпевненість у суспільстві, свідченням якої в області є падіння народжуваності з 1990 р. до 2004 р. на 31,4% та зростання за цей же період смертності на 21,6%.

В статеві-віковій структурі області переважають жінки на яких припадає 52,6% усього населення регіону. Частка чоловіків сягає 47,4%. Найбільшу вікову групу в 2003 р. формували працездатні особи – 59,3% населення Львівщини, частка осіб молодшого від працездатного віку сягала 18,9%, а старшого від працездатного – 21,8% [4, с. 234]. В той же час, на противагу 1989 р., в 2004 р. частка осіб у віці молодшому від працездатного скоротилася на 5,1%, а частка осіб у старшому від працездатного віці зросла на 2,4%. Дані тенденції свідчать про старіння населення й вимагають обов'язкового врахування при здійсненні трансформаційних перетворень господарського комплексу регіону, зокрема у площині реформування сфери соціального й медичного обслуговування.

В 2003 році Львівська область характеризувалася від'ємним сальдо міграції – -1,1%. Число прибулих в області становило 12,4‰ на противагу 13,5‰ вибулих. В структурі міграції переважає переміщення в межах України – 90,5% загального обсягу мігрантів. Частка міждержавної міграції сягає 9,5% загального обсягу мігрантів. Слід відзначити, що з 2000 року, у зв'язку з покращенням економічної ситуації в регіоні, інтенсивність міграцій зменшується. Якщо в 1998 р. вона сягала 33,0‰, то в 2000 р. її показник становив 29,6‰, а в 2003 р. – 25,9‰ [4, с. 247].

На сьогодні проблема міграції населення є однією із найважливіших при трансформації господарського комплексу, адже мігрують в більшості молоді люди, які формують основу працересурсного потенціалу регіону. Для Львівщини гострота цієї ситуації особливо відчутна. Масова призупинка діяльності промислових гігантів на початку 90-х років призвела до виїзду на гастербайтерство значної кількості провідних спеціалістів із галузі машинобудування, будівництва, харчової промисловості. В результаті, відновлення модернізованого виробництва на даних підприємствах пролонгується через відсутність відповідних кваліфікованих кадрів. Яскравим прикладом даної ситуації є „Львівський автобусний завод”, що відчуває потребу в кадрах відповідного кваліфікаційного рівня та професійної орієнтації. Крім того, самі гастербайтерські міграції породжують соціальну напруженість в суспільстві, результатом якої є збайдужіння, а подекуди й ворожа позиція людей до трансформаційних перетворень економіки регіону.

В господарському комплексі Львівщини в 2003 р. було зайнято 1141,9 тис. осіб, з яких частка задіяних у сільському господарстві, мисливстві та рибному господарстві сягала – 24,3%, в промисловості – 17,6%, в оптовій та роздрібній торгівлі, послугах з ремонтів, готельному та ресторанному бізнесі – 17,0%, освіті – 8,7% і т.д. За статусом зайнятості в області переважали працюючі за наймом – 83,7% зайнятого населення. Частка самозайнятих становила 8,4%, безкоштовно працюючих членів сім'ї – 7,1%, роботодавців – 0,8% [4, с. 252]. В той же час в регіоні, згідно з методологією МОП, було 130,1 тис. безробітних, з яких 43,8% жінки; 86,2% жителі міст. Серед основних причин безробіття переважає вивільнення з економічних причин – 37,5%, вивільнення за власним бажанням – 34,1%, закінчення вищого навчального закладу – 11,3%. Займалися пошуками роботи, а також пробували організувати власну справу – 95,5% безробітних. Проте в даний час в господарському комплексі Львівщини середній термін пошуку роботи сягає 10 місяців, а для жінок 11 місяців, через що більше одного року шукають роботу 60,4% безробітних [4, с. 256]. В територіальному розрізі найвищий рівень зареєстрованого безробіття станом на 1 січня 2004 р. спостерігався в Золочівському та Старосамбірському районах – 10,4% та 9,1% відповідно. Найменші показники зареєстрованого безробіття фіксуються в містах обласного підпорядкування, зокрема в м. Львові – 1,0%, м. Трускавіч – 2,6%. Серед районів найменшими показниками безробіття відзначається Пустомитівський – 2,9%. Як зазначає з приводу даної ситуації Ю. Бабіров: „Чим нижчий статус населеного пункту, тим більше, страшніше і безпросвітніше безробіття” [1]. Середньообласний показник безробіття на Львівщині на 2004 р. становить 3,96% і є на одну третю нижчим від показника 2000 р. – 7,41% [5, с. 268].

Щодо найманих працівників, то в 2003 р. в господарському комплексі була задіяна 587122 особа, з яких найм в промисловості складав 25,5%, транспорті і зв'язку – 9,5%, оптовій і роздрібній торгівлі – 6,9%, сільському господарстві, рибальстві та мисливстві – 7,1%, освіті – 16,6% і т.д [4, с. 262]. Серед найманих працівників закінчили вищі заклади освіти I–II рівня акредитації 26,0%, III–IV рівня акредитації – 27,3%. Оскільки трансформація господарського комплексу передбачає перехід на постіндустріальні засади господарювання частка найманих працівників з вищою освітою повинна зростати. Оптимальним в цьому відношенні є досвід Японії, де 85% працюючих за наймом мають вищу освіту, а 23% з них – дві взаємодоповнюючі одна одну вищі освіти. В цьому плані економічно підтверджено, що продовження середньої тривалості навчання праці на один рік приносить приріст ВВП у 9% (залежність справедлива лише до збільшення часу навчання на три роки) [6, с. 209]. Крім того, трансформація господарського комплексу загалом передбачає перегляд концепції найманих працівників, де важливим буде не кількість зайнятих, а їх якісний потенціал, що становитиме основу для розвитку корпоративної культури. В останній на перше місце вийде людина з її задатками, вміннями, психолого-емоційними характеристиками тощо [2].

Середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників у Львівській області в 2003 р. складала 419,14 грн. й так коливалася за видами економічної діяльності: транспортування трубопроводів – 1656,71 грн., допоміжні транспортні послуги – 811,65 грн., фінансова діяльність – 862,86 грн., будівництво – 500,40 грн., сільське господарство, мисливство та лісове господарство – 175,85 грн., державне управління – 565,02 грн., освіта – 331,72 грн. тощо [4, с. 280]. В цілому по регіону середньомісячна заробітна плата найманих працівників у 2003 р. зросла більше як у два рази на противагу 2000 р., коли вона сягала 196,44 грн. В той же час, як зауважує Гришків В.О., „...гроші не є безпосередньо об'єктом реальної потреби населення. З ними лише ототожнюється орієнтація на певні умови життя – благоустрій і розміри житла, рівень споживання харчових продуктів, одягу, предметів приватного вжитку, отримання освіти, професії, медичних послуг, можливостей повноцінного відпочинку тощо” [3, с. 58]. Підтвердженням останнього, є структура грошових витрат

Львівщини в 2002 р., яка відображає реальний рівень життя населення регіону. Згідно неї на потреби охорони здоров'я витрачається більше 52,0% сукупного доходу, що більше як в 2 рази перевищує показник середньозначущих держав.

З огляду демографічний потенціал та зайнятість населення є одним із найважливіших чинників господарського комплексу регіону, який не лише сам змінюється в процесі трансформації економіки, але й впливає на дані зміни своїми кількісними та якісними параметрами. Останні, через вплив постіндустріального суспільства шораз набувають більшої ваги й реального вираження в формуванні економіки Львівської області загалом та суспільного здоров'я зокрема.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабіров Ю. Незатребувані // Дзеркало тижня. – 2003. – № 24. – С. 19.
2. Горлач Н. Соціально-культурні та колективні цінності як складові формування корпоративної культури // Регіональна економіка. – 2003. – № 1. – С. 213–220.
3. Гришків В.О. Потенційні спроможності підтримання соціальної спрямованості соціальних програм // Соціально-економічна ефективність державного управління: теорія, методологія та практика: Матеріали щорічної науково-практичної конференції 23 січня 2003 р. / За заг. ред. А. Чемериса. – Львів: ЛІДУ, 2003. – Ч. 1. – 432 с. – С. 57–60.
4. Статистичний щорічник Львівської області за 2003 рік. Ч. I. – Львів: Гол. упр. статист. у обл., 2004. – 386 с.
5. Статистичний щорічник Львівської області за 2003 рік. Ч. II. – Львів: Гол. упр. статист. у обл., 2004. – 370 с.
6. Шургут Б., Янковська Л. Актуальні проблеми людських засобів у період глобалізації // Регіональна економіка. – 2003. – № 1. – С. 208–213.

Л.І. КОТИК, І.І. РАНЦЯ

ТРАНСФОРМАЦІЯ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

В статті розкриті загальні тенденції трансформації сфери охорони здоров'я Львівської області в контексті трансформації господарського комплексу регіону. Увага сконцентрована на аналізі динамічних показників медичного комплексу Львівщини на тлі загальної захворюваності населення області.

В статье раскрыты общие тенденции трансформации сферы здравоохранения Львовской области в контексте трансформации хозяйственного комплекса региона. Внимание акцентировано на анализе динамических показателей изменений медицинского комплекса Львовщины на фоне общей заболеваемости населения области.

General transformation tendencies in sphere of health protection in Lviv Region has been argued in context of transformation of regional economic complex. Attention has been paid on analysis of dynamic indices of sphere in medical complex of Lviv region on background of general diseases of population of the region.

Трансформаційні перетворення охопили всі сфери господарювання Львівщини, і серед них – охорону здоров'я. Проблематичність метаморфоз у цій сфері зумовлена тим, що, з одного боку, їх об'єктивна необхідність викликана ринковими перетвореннями економіки держави та побудовою постіндустріального суспільства з його західноєвропейськими стандартами життя, де увага акцентується на індивідуальних потребах кожної людини. З іншого боку, спонтанність трансформаційних перетворень у сфері охорони здоров'я в поєднанні з незбалансованими перетвореннями інших сфер господарювання призвела до ущемлення доступу до медичного обслуговування великої кількості населення краю. Все це створило необхідну передумову для всестороннього дослідження наслідків трансформаційних перетворень у сфері охорони здоров'я Львівської області.

На згаданий день найбільше уваги метаморфозам сфери охорони здоров'я регіону присвячено в працях Л. Заруба, Л. Шевчук, В. Пантелей та ін. Їх підґрунтям є напрацювання вчених-медиків, географів, економістів XX ст., оскільки кардинальність сучасних перетворень медичного комплексу відповідає духу змін тої епохи. Серед багатоманітних публікацій цього періоду на особливу увагу заслуговує праця Олени Степанів "Трансформація здоров'я", де авторка не лише описує трансформаційні зміни організаційної структури сфери охорони здоров'я, а й узагальнює причини таких перетворень. Зокрема вона пише: "... не тільки суспільно-економічні причини, не тільки невідповідний побут та лихі здоровні відносини села спричинюють невідрадий стан здоров'я нашого селянства, але також незнання підставних засад гігієни та умілого догляду хворих і повільний брак доцільної лікарської опіки над немовлятами, шкільними дітьми, вагітними жінками й жінками та цілою селянською родиною доводять до такого невеселого стану.

Велика смертність наших немовлят (одна з найбільших в Європі) і матерей при родах, яка спричинює великий природний приріст українського населення, а навіть в деяких околицях його убиток, чимраз менше число дітей та рослих представників нашого народу – явище, що вказує на нидіння раси, – є безперечними ознаками ненормально лихих здоровних умовин нашого села, яким треба протидіяти" [3, с. 454–455].

Незважаючи на те, що від цих пророчих слів Олени Степанів минуло більше сімдесяти років, її опис стану сфери охорони здоров'я залишається актуальним й зараз. Підтвердженням цього є динамічні показники стану у медичному комплексі Львівської області за роки трансформаційних перетворень господарства краю (2000–2004 рр.). Так, станом на 1 січня 2004 р. на території регіону зареєстровано діяльність 142 лікарняних